

Одеський національний університет імені І.І. Мечникова
Кафедра теорії та практики перекладу

Проректор з науково-педагогічної роботи

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

_____ 2021 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Соціолінгвістичні аспекти перекладу

Рівень вищої освіти: другий (магістерський)

Спеціальність: 035 Філологія

Спеціалізація: 035.041 Германські мови та літератури (переклад включно),
перша – англійська

Факультет романо-германської філології

2021 – 2022

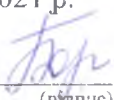
Робоча програма складена на основі навчальної програми з дисципліни
«Соціолінгвістичні аспекти перекладу»

Розробник: Гринько О.С., к.філол.н., доцент, доцент кафедри теорії та
практики перекладу

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри теорії та практики перекладу

Протокол № 12 від "17" червня 2021 р.

Завідувач кафедри

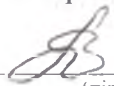

_____ (підпис)

(Матузкова О.П.)

Схвалено навчально-методичною комісією (НМК) факультету РГФ

Протокол № 12 від "18" червня 2021 р.

Голова НМК

_____ (підпис)

(Телецька Т.В.)
(прізвище та ініціали)

Переглянуто та затверджено на засіданні кафедри

Протокол № ___ від "___" _____ 20__ р.

Завідувач кафедри

_____ (підпис)

(_____) (прізвище та ініціали)

Переглянуто та затверджено на засіданні кафедри

Протокол № ___ від "___" _____ 20__ р.

Завідувач кафедри

(підпис)

_____ (прізвище та ініціали)

(_____)

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, спеціалізація, рівень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Загальна кількість кредитів – 3 Годин – 90 Змістових модулів – 1 Залікових модулів – 1	Галузь знань 03 Гуманітарні науки	За вибором студента	
	Спеціальність: 035 Філологія		
	Спеціалізація: 035.041 Германські мови та літератури (переклад включно), перша – англійська	Рік підготовки:	
		2-й	2-й
	Семестр		
	3-й	3-й	
	Рівень вищої освіти: другий (магістерський)	Лекції	
		8 год.	2 год.
		Практичні, семінарські	
		10 год.	4 год.
Самостійна робота			
72 год.		84 год.	
Форма підсумкового контролю: залік			

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Навчальна дисципліна «Соціолінгвістичні проблеми перекладу» входить до циклу фахових дисциплін, що формують перекладацьку базу перекладача. Дана програма створена для стислого курсу, присвяченого соціокультурному варіюванню мови в аспекті перекладу в мовній парі “англійська-українська”. У цьому курсі викладені основні проблеми, пов’язані з зазначеним аспектом перекладацької діяльності, а також запропонований інструментарій для вирішення цих проблем.

Основною **метою** даної програми є формування загальних та фахових компетентностей у студентів, поглиблення їхньої теоретичної бази та вироблення базових навичок передачі окремих рис соціально зумовленого варіювання мови оригіналу при перекладі. Основна мета обумовлює вирішення наступних **завдань**: ознайомлення студентів з теоретичними засадами соціолінгвістичних аспектів перекладу; вироблення у студентів практичних навичок у площинах, що вивчаються.

Процес вивчення дисципліни спрямований на формування елементів наступних **компетентностей**:

Загальні компетентності:

- ЗК 1** Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.
- ЗК 2** Здатність бути критичним і самокритичним.
- ЗК 3** Здатність до пошуку, опрацювання, аналізу та синтезу інформації з різних джерел.
- ЗК 4** Уміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.
- ЗК 5** Здатність працювати в команді та автономно.
- ЗК 6** Здатність спілкуватися іноземними мовами.
- ЗК 7** Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.
- ЗК 9** Здатність до адаптації та дії в новій ситуації.
- ЗК 10** Здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів економічної діяльності).
- ЗК 12** Здатність генерувати нові ідеї (креативність).
- ЗК 13** Здатність ідентифікувати і вживати різні способи спілкування з представниками інших лінгвокультур.

Фахові компетентності:

- ФК 6** Здатність застосовувати поглиблені знання з обраної філологічної спеціалізації для вирішення професійних завдань.
- ФК 7** Здатність розуміти спеціальну термінологію в галузі сучасної освіти та вільно нею послуговуватися.

ФК 8 Усвідомлення ролі емоційно-експресивних, логічних засобів мови для досягнення запланованого прагматичного результату комунікації та перекладу.

ФК 9 Здатність вільно користуватися основними перекладознавчими термінами, терміносистемою контрастивної лінгвістики для створення оптимальної стратегії та тактики усного й письмового перекладу та ефективної професійної діяльності.

ФК 11 Здатність до вільного володіння чотирма видами мовленнєвої діяльності (аудіюванням, говорінням, читанням, письмом) як засобами спілкування і як засобами здійснення перекладацької діяльності в різних комунікативних ситуаціях; досконале володіння всіма видами перекладу.

ФК 12 Здатність до опанування лінгвокультурними та лінгвокраїнознавчими знаннями, володіння особливостями мовленнєвої та немовленнєвої поведінки носіїв певної лінгвокультури. Володіння основами риторики та ораторського мистецтва.

ФК 13 Вміння використовувати Інтернет-ресурси для збору та поширення міждисциплінарних знань у сфері теорії та практики перекладу, кваліфіковане узагальнення наукових даних, самостійна підготовка публікацій у вітчизняних та зарубіжних виданнях.

ФК 14 Здатність ефективно застосовувати критичне та креативне мислення для реалізації комунікаційних і перекладацьких стратегій.

ФК 15 Здатність до розвитку м'яких навичок, емоційного інтелекту та емпатії для побудови ефективних відносин з іншими, комунікації та визначення свого місця у соціумі.

Програмні результати навчання:

ПРН 1 Оцінювати власну навчальну та науково-професійну діяльність, будувати і втілювати ефективну стратегію саморозвитку і професійного самовдосконалення.

ПРН 2 Упевнено володіти державною та іноземною мовами для реалізації письмової та усної комунікації, зокрема в ситуаціях професійного й наукового спілкування; презентувати результати досліджень державною та іноземною мовами.

ПРН 3 Застосовувати сучасні методики і технології, зокрема інформаційні, для успішного й ефективного здійснення професійної діяльності та забезпечення якості дослідження в конкретній філологічній галузі, в тому числі в перекладознавстві.

ПРН 8 Демонструвати вміння здійснювати лінгвостилістичний, передперекладацький та перекладацький аналіз різножанрових текстів для визначення загальної стратегії перекладу залежно від мети перекладу, стилю, жанру, типу тексту та характеру адресата.

ПРН 12 Дотримуватися правил академічної доброчесності.

ПРН 16 Використовувати спеціалізовані концептуальні знання з обраної філологічної галузі (зокрема перекладознавства) для розв'язання складних задач і проблем, що потребує оновлення та інтеграції знань, часто в умовах неповної/недостатньої інформації та суперечливих вимог.

ПРН 18 Демонструвати прагнення до володіння навичками письмового та усного перекладу, перекладацькими стратегіями, методологією та методикою перекладу, а також психологічними засадами перекладацької діяльності з метою професійного самовдосконалення.

ПРН 19 Демонструвати опанування основними видами перекладу – усного (послідовного, синхронного) та письмового всіх жанрово-стильових різновидів текстів, зокрема на основі сучасних цифрових технологій та з використанням спеціального обладнання.

ПРН 20 Демонструвати володіння м'якими навичками, навичками критичного та креативного мислення та ефективно використовувати їх у професійному спілкуванні та діяльності.

ПРН 21 Виконувати функції посередника між лінгвокультурами країн, мова яких вивчалася, і лінгвокультурою свого народу, усні технології для оптимізації процесу перекладу.

3. Зміст навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Соціокультурне варіювання мови в аспекті перекладу

Тема 1. Соціолінгвістика та переклад. Основні поняття та проблематика.

Тема 2. Проблема передачі діалектів при перекладі.

Тема 3. Стилї мови в аспекті перекладу.

Тема 4. Колективні відхилення від літературної норми.

Тема 5. Індивідуальні відхилення від літературної норми.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин	
	Денна форма	Заочна форма

1	Усього	у тому числі				Усього	у тому числі			
		Л	П	лаб	сам. роб		Л	П	лаб	сам. роб
2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	
Змістовий модуль 1: Соціокультурне варіювання мови в аспекті перекладу										
Тема 1. Соціолінгвістика та переклад. Основні поняття та проблематика.	22	2	2		18	20	2			18
Тема 2. Проблема передачі діалектів при перекладі	18	2	2		14	16		2		14
Тема 3. Стилi мови в аспекті перекладу.	6	4	2							
Тема 4. Колективні відхилення від літературної норми.	22		2		20	28		2		26
Тема 5 Індивідуальні відхилення від літературної норми	22		2		20	26				26
Усього годин	90	8	10		72	90	2	4		84

5. Теми семінарських занять

Семінарські заняття навчальним планом не передбачені.

6. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість Годин
1	Соціолінгвістика та переклад. Основні поняття та проблематика (тема 1)	2
2	Способи передачі діалектів при перекладі (тема 2)	2/2
3	Стилi мови в аспекті перекладу (тема 3)	2
4	Колективні відхилення від літературної норми та способи їх передачі при перекладі (тема 4)	2/2
5	Індивідуальні відхилення від літературної норми та способи їх передачі при перекладі (тема 5)	2

7. Теми лабораторних занять

Лабораторні заняття навчальним планом не передбачені.

8. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми/ Види завдання	Кількість годин
1	Етапи формування стилів мови. / Доповідь (тема 1)	18/18
2	Становлення поглядів на передачу діалектів мовою перекладу. / Доповідь (тема 2)	14/14
3	Складання портфоліо з прикладів (з літературних та кінематографічних джерел) передачі колективних відхилень від літературної норми при перекладі з англійської на українську мову зі стислим аналізом у вигляді коментарів. Практичне завдання (тема 4)	20/26
4	Складання портфоліо з прикладів (з літературних та кінематографічних джерел) передачі індивідуальних відхилень від літературної норми при перекладі з англійської на українську мову зі стислим аналізом у вигляді коментарів. Практичне завдання (тема 5)	20/26

9. Індивідуальне навчально-дослідне завдання

Індивідуальне навчально-дослідне завдання навчальним планом не передбачено.

10. Методи навчання

Лекції викладача, пояснення, дискусія, обговорення найскладніших і спірних питань, відповіді на питання, робота з основною і додатковою літературою, аналіз текстів оригіналу і перекладу, виконання завдань самостійної роботи, підготовка і виступи з доповідями, обговорення доповідей.

11. Методи контролю

Усне опитування, оцінювання завдань самостійної роботи, оцінювання доповідей, підсумкове бланкове тестування.

Контроль засвоєння змісту курсу здійснюється наступним чином:

- 1) поточний контроль: за кожне практичне заняття студент отримує максимальну оцінку в 10 балів. Максимальна кількість балів за усі

практичні заняття становить 50. Студенти заочної форми навчання отримують по 25 балів за кожне практичне заняття (50 балів разом).

2) завдання, що виносяться на самостійне опрацювання, оцінюються в 25 балів: 5 балів за кожну з доповідей, 15 балів – за складання портфоліо.

3) підсумковий контроль: підсумкова робота складається з 5 питань, що розглядалися протягом курсу, кожна правильна відповідь оцінюється в 5 балів.

12. Питання для підсумкового контролю

1. Соціолінгвістика: предмет та основні поняття.
2. Зв'язок соціолінгвістики та перекладу.
3. Субстандарт літературної норми та особливості його передачі при перекладі.
4. Ідіолект та шляхи його збереження при перекладі.
5. Проблема перекладу архаїзмів.
6. Інструменти передачі помилок у мовленні носія мови.
7. Регістри мовлення в аспекті перекладу.
8. Колективні відхилення від літературної норми: класифікація та способи передачі.
9. Жаргон vs. сленг: основні відмінності та шляхи передачі при перекладі.
10. Діалекти: визначення та шляхи реалізації при перекладі.

Зразок тестової роботи для підсумкового контролю

11. 1. Основу словникового складу мови складають слова, що відносяться до:

12. а) низького стилю б) сленгу в) високого стилю г) нейтральної лексики

13. 2. Специфічні мовленнєві особливості окремого носія мови мають назву:

14. а) ідіоми б) ідіолекти в) дефекти мовлення г) сленг

15. 3. Соціальні діалекти відрізняються від літературної норми:

16. а) тільки лексичним складом б) тільки граматичними структурами в) тільки синтаксисом г) тільки пунктуацією

17. 4. Оказіоналізми відносять до:

18. а) помилок при вимові б) сленгу в) словотворення г) дефектів мовлення

19. 5. Територіальні діалекти ніколи не перекладаються за допомогою:

20. а) функціональних відповідностей б) просторіччя в) діалектів мови перекладу

21. г) нейтральної лексики

22. 6. До лексичних ознак офіційно-ділового стилю НЕ відносяться:

23. а) архаїзми б) мовні штампи в) професійна термінологія г) неологізми
- 24. 7. Одним з двох головних аспектів проблеми диференціації мови є:**
25. а) вивчення лексичного складу мови б) вивчення фонетичних особливостей різних мов в) вивчення граматичних структур г) вивчення стилістичних відмінностей
- 26. 8. Іншою назвою «потаємної мови» є:**
27. а) корпоративний жаргон б) сленг в) соціолект г) арго
- 28. 9. Науково-технічний стиль належить до:**
29. а) професійного жаргону б) книжкового стилю в) розмовного стилю г) публіцистичного стилю
- 30. 10. Розділ мовознавства, що вивчає відображення суспільного життя в мові називається:**
- 31. а) соціолінгвістика б) соціоніка в) нейролінгвістика г) психолінгвістика**

13. Розподіл балів, які отримують студенти

Для денної форми

Поточний контроль					Самостійна робота	Підсумковий контроль	Сума балів
T1	T2	T3	T4	T5			
10	10	10	10	10	25	25	100

Для заочної форми

Поточний контроль					Самостійна робота	Підсумковий контроль	Сума балів
T1	T2	T3	T4	T5			
	25	25			25	25	100

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для іспиту та диференційного заліку	для заліку
90-100	A	Відмінно	

82-89	B	Добре	зараховано
74-81	C		
64-73	D	Задовільно	не зараховано з можливістю повторного складання
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

14.Методичне забезпечення

--

15. Рекомендована література

Основна

1. Боголюбов С.А. Соціолінгвістика. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://stud.com.ua/76134/sotsiologiya/sotsiolingvistika>
2. Dutton A.A. Translation as sociolinguistic activity. Published in 2017. [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://www.researchgate.net/publication/318960167_Translation_as_sociolinguistic_activity
3. Nida E. A. Sociolinguistics as a crucial factor in translation and interpreting. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://pdfs.semanticscholar.org/9789/8d6d0306f194d5ceba54a37109e148bd09f5.pdf>

Додаткова

1. Алексеева И. С.А Профессиональное обучение переводчика: Учебное пособие по устному и письменному переводу для переводчиков и преподавателей. СПб.:Издательство «Союз», 2001. 288 с. <https://www.asu.ru/files/documents/00005162.pdf>
2. Бондалетов В. Д. Социальная лингвистика. Изд. стереотип. М.: URSS, 2013. - 200 с. <http://www.knidka.info/prikladnoe-yazykoznanie/sotsialnaya-lingvistika/>

3. Масенко Л. Суржик: між мовою і «язиком» / Л. Масенко. К. : Вид. дім «Києво-Могилян. акад.», 2011. 135 с.

http://chtyvo.org.ua/authors/Masenko_Larysa/Surzhyk_mizh_movoiu_i_iazykom/

4. Швейцер А.Д. Современная социолінгвістика: Теорія, проблеми, методи. М.: Книжний дім «ЛІБРОКОМ», 2011. С. 157 –175.

<http://www.tnu.in.ua/study/books/entry-2735386.html>

5. Novy D., Johannsen A. Exploring Language Variation Across Europe. A Web-based Tool for Computational Sociolinguistics. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.aclweb.org/anthology/L16-1477.pdf>

6. Pinto S.R. Sociolinguistics and Translation [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://www.academia.edu/2424324/Sociolinguistic_and_Translation

Електронні інформаційні ресурси

1. Теорія перекладу і соціолінгвістика <https://docplayer.ru/122541-Teoriya-perevoda-i-sociolingvistika.html>

2. Sociolinguistics <https://www.sil.org/sociolinguistics>

1. Sociolinguistics, translation, and interpreting. https://discovery.ucl.ac.uk/id/eprint/10051997/3/Federici_FMFederici%20-%20Sociolinguistics%20Translation%20and%20Interpreting_Accepted.pdf